

השנייה השנייה

ההתפרצות החוזרת

אפשר היה להסתפק בהסבר זה של המרד, כפרי התלהבות מטורפת אך חדיפעמית, לולא חזר כל אותו תהליך על עצמו בשנית, כעבור שני דורות בלבד, במרד בריכוכבא, שנסתיים אף הוא באבדון. לא זה בלבד שהעם לא היה מסוגל לדמוד לקח מן האסון שנפל בחלקו בעיקבות הניסיון הקודם, אלא שנכנס לאכסטיאה ממורפת עוד יותר, ולא הרפה עד שהביא על עצמו שואה נוראה עוד יותר.

אפשר היה למצוא הסבר לתופעה זו ביחסים המיוחדים שבין רומא וירושלים, או באווירה הדתית המיוחדת של התקופה. אולם גם הסבר זה אין בו כדי לספק — כי התפרצויות דומות של טירוף לאומני פקדו את עם ישראל בתקופות שונות של דברי ימי הארוכים. לא רק "הבית השני" הושמד מפאת התפרצות כזאת, אלא גם "הבית הראשון". ממלכות ישראל ויהודה הקדומות

של היישוב, להשתלט על העם ולהוכיחו אל האכזר הכטוח?

הטירוף הקדוש

פלאוויוס יוספוס, אדם שהקדיש את מרבית שנות חייו למחשבה על המרד הגדול, לא מצא לכך תשובה משכנעת. מדבריו עולה כי הקנאים השתלטו על הציבור באמצעי טרור, אחרי שרצחו במשך שנים ארוכות את כל מנהיגי הציבור שהעזו לפקפק בתורתם המטורפת. עובדה זו נכונה כשדעצמה. הקנאים, כמו המכבים לפניהם, הקדישו את מירב מאמציהם להריגת יהודים, ורק את מיזערם להריגת גויים.

בימי מרד הקנאים, כמו בימי מרד המכבים, הושמדו באופן שיטתי כל היסודות ביישוב שליבים היה פתוח לתרבות האוניברסלית, ושהטיפו להשתלבות היישוב בי עולם המתחדש.

רעב התישעה כבאב שידרה הטלוויזיה ויכוח. ש- היווה מעין המפכה-הווסטא בחיי-הרוח בארץ. בפעם הראשונה העז כלי-תיקשורת ישראלי ממשלתי להציג לפני הציבור הרחב את אחת השאלות הגנוזות של ההיסטוריה היהודית: מדוע נחרפה הקהילה היהודית, שרגי-לים לקרוא לה כשם "הבית השני"?

דורות של יהודים חונכו על בירכי השקר המוסכם, שבית-המיקדש נחרב ביגלל שינאת-הינם. כלומר: ביגלל מילחמת היהודים בינם לבין עצמם.

לפי אגדה זו, נפלה ירושלים מפני שהקנאים עשו שפטים איש ברעהו, גם בשעה שהצבא הרומאי כבר הטיל מצור על העיר. בקרבות-אחים אלה נשרפו בידי היהודים רבים ממצבורי-המזון ששרדו בירושלים הנצורה, שבה כבר השתולל הרעב.

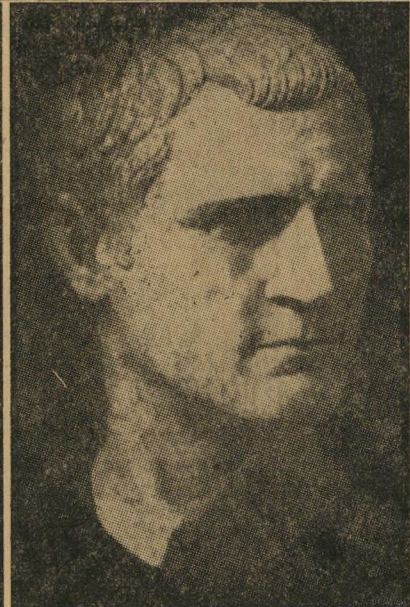
אולם בעובדה היסטורית זו אין תשובת-אמת לשאלה. אין שמץ של ספק בכך שהרומאים היו כובשים את ירושלים גם אילו היתה קיימת בין הקנאים הארמזניה מושלמת. ואילו לחמו יחדיו תחת פיקוד אחיד ובמישמת מופתית.

שבתאי צבי

יוספוס פלאוויוס

אגריפס השני

מתתיהו החשמונאי

היו שונות לחלוטין מן הקהילה היהודית של התקופה הרומאית. מבחינת אפלי הדת היהודית, המושרשות של העם באדמת הארץ, המציאות הבינלאומית והמיבנה הר-חברתי הפנימי.

אך יש דמיון מוזר בין סופן — הבית הראשון שון נחרב, כמו הבית השני, בשד התקף לארי מניימוסטי שלא הניח לבקעלו לראות את המי-ציאות ולהסתגר בה. וגם אז — חורבן שומי רון, אחרי המרד באשור, לא הרתיע את ממי-לכת יהודה מלזכת באותה ררך עצמה, כעבור דורות מעטים, ולפתוח במרד חסרי-סיכוי כבבל.

גורלו של ירמיהו, שהזהיר מפני הטירוף והשמיע דיברי הגיון מפוכח על יחסי-הכוחות, לא שפר בהרבה מגורל יורשיו בסוף ימי הבית השני. הוא נעצר, עונה והושלך לבור של טיט — ורק האמונות התפלות של התקופה מנעו את הירצחו.

אפילו מרד המכבים ב"יוונים", שהצליח אחרי מאבק ממושך והפסד, תודות לכישרון המדיני של בני מתתיהו החשמונאי ונסיבות חיצוניות בלתי-צפויות, לא פרץ כי-תוצאה משיקול-דעת של התלהבות דתית-מיסטי. ספונטנית וחסרת-חשבון של התלהבות דתית-מיסטי. הצלחת מרד זה לא היתה חדי-משמעות.

הוא נשא בקירבו מכת-חילה את זרע חורבנו. כי המכבים (או "המקבים", על שמו של יהודה בן-מתתיהו, איש המקבת) לא הסתפקו בהבסת השילטון הזר שדיכא את דתם, אלא שירשו מנוף הציבור היהודי כל מגמה רצינולית. כל נסיון להתפשר עם העולם החיצון ולקחת חלק בהתקדמותו, "המתיוונים" נטבחו בלא-רחם, במשך שנים ארוכות, והיישוב היהודי בארץ איבד כל קשר עם המציאות.

האבדון הבלתי-ימנע התעכב במשך דורות אחדים ביגלל גאונותו של הורדוס גדול המדינאים שקמו אי-

אולם מערכת-הטרור של הקנאים לא יכלה להתפתח ולהצליח, לולא התפתו חלקים גדולים והולכים של הציבור לאמונתם המשיחית.

יחסי-הכוחות גזורים אבדון על כל סיכוי לנצח את האימפריה הכבירה? אין לכך כל חשיבות, כי אלוהים צועד בראש עמו הנבחר, וכוחו אדיר ללא-אישיעור מכוחה של כל ממלכה אנושית.

מחשני-המוון החיוניים שרפים במילחמות-האחים? אין דבר, אלוהים יאכיל את לוחמיו.

הרומאים התקרבו לבית-המיקדש, וכדאי להיכנע בעוד מועד כדי להציל את המישכן הקדוש? להיפך, ברגע האחרון יראה אלוהים את עוצמתו ויכה בגויים, שהרי לא ייתן למישכנו שלו להיחרב.

אדם רצינולי יכול היה להתייחס אל תקוות אלה כאל היות של מוכישיגעון. אך באווירה המשולחבת של המרד, כאשר הכל האמינו כי המשיח עומד להופיע בכל יום, כאשר המיסטיקה הדתית שלטה בכל החיים, נראה הדבר סביר בהחלט. ולהיפך: הססקנות של בעלי-הדעת נראתה כטירוף מסוכן, בוגדני ושטני.

כאשר מתחיל תהליך שני סחרור מסוג זה, כימעט אי-אפשר עוד לעצור אותו לפני הסוף המר.

כל מאורע קטן וגדול מזין אותו. הצלחות צבאיות מיקריות על יחידות רומאיות קטנות נראו כניצחונות כבירים, המוכיחים את התערבותו הישירה של הקדוש ברוך-הוא. המפלזות, לעומת זאת, הוכיחו רק שאלוהים כועס על עמו, שהעם עדיין לא טיהר את עצמו מחטאיו. שדרושה התעלות אישית ולאומית נוספת. כך הטיפו הניצחונות והמפלזות כאחד שמן על מורדת ההיסטוריה הדתית-מיסטיית-לאר מנית, עד שכל מימי העולם לא יכלו עוד לכבותה.

נדמה שתשובת-כזב זו, שזכתה בהילה של אמת תודות לחזרה אינסופית עליה, לא באה אלא כדי למנוע מחשבה על הסיבות האמתיות. נראה כאילו קיימת בתת-ההכרה הלאומית התנגדות עמוקה ועיקשת למחשבה כזאת.

הבות השני נפל מפני שהיישוב היהודי הכריז מידחמה על האימפריה הרומאית — מדיחמת-טירוף שמעטות כמותה בהיסטוריה מבחינת חוסר-הסיכוי המוחלט שדה.

האימפריה הרומאית שלטה על מרבית העולם המוכר של אז, מערפילי בריטניה ועד גבולות פרס. לרשותה עמד אירגון צבאי משוכלל, חובק-עולם, שיכול היה לרכז את כוחו האדיר במהירות וביעילות נגד כל איום.

היישוב היהודי, לעומת זאת, היה גורם מבוטל. הוא ישב בתבלים מצומצמים של הארץ, חלקו ביהודה וחלקו בגליל. הוא אף לא יכול היה לצפות לעזרה מצד רובי רובו של העם, מיליוני היהודים שהיו פזורים בהרבי העולם, ושלא התעניינו במאורעות הפוליטיים בארץ-הקודש.

בהשוואה לנשר הרומאי, דמה היישוב היהודי לזרזיר.

ברגע שהחל המרד, כבר נגזר עליו סופו בוודאות מוחלטת. הדבר היה ברור גם לכל בעלי המחשבה הר-מסוכת ביישוב עצמו. יוסף בן-מתתיהו (הוא פלאוויוס יוספוס), שרשם את המאורעות בדיקנות ובנאמנות, הנציח את נאמו של אחד מראשי האצולה היהודית, המלך אגריפס השני, שכינס את הציבור הירושלמי והזהיר אותו מפני ההרפתקה. בפיו היתה סקירה כה ממצה, שקולה ונוקבת של המצב לאשורו, עד כי אין מה להוסיף עליה גם כיום, כעבור 1900 שנים.

אם כן, איך הצליחה קבוצה של הרפת-קנים חסרי-דעת, מושוגעייגדנות ומופקרים, להדיח את המנהיגות המבוססת והאחראית